

УДК 34.38:351.95

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.XXXXXXX>

О.Г. ЮШКЕВИЧ,

доцент кафедри загальноправових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент, м. Харків, Україна; e-mail: el.iushkevich@gmail.com;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0024-6070>

**ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНОГО ОСКАРЖЕННЯ
ПОРУШЕНЬ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ СУБ'ЄКТОМ
ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ РОЗПОДІЛУ ПРИРОДНОГО
ГАЗУ**

O.G. IUSHKEVYCH,

Ass. Professor, Chair of General Law Disciplines, Kharkiv National University of Internal Affairs, Ph.D. in Law, Associate Professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: el.iushkevich@gmail.com;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0024-6070>

**IN REGARD TO ADMINISTRATIVE APPEAL OF THE
VIOLATION OF THE RIGHTS OF CONSUMERS BY A
BUSINESS ENTITY IN THE FIELD OF NATURAL GAS
DISTRIBUTION**

Висвітлено особливості адміністративного оскарження порушень прав споживачів суб'єктами господарювання у сфері розподілу природного

газу, які займають домінуюче становище на ринку та є природною монополією (Публічні акціонерні товариства "Львівгаз", "Київгаз", "Харківгаз"). Здійснено загальний огляд законодавчих та теоретичних засад функціонування інституту адміністративного оскарження в Україні. Проаналізовано правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання, які займають домінуюче становище на ринку газу. Зроблено висновок про наявність законодавчої бази та чітких механізмів захисту прав споживачів газу від порушень з боку суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу. З'ясовано типові порушення у діяльності суб'єкта господарювання у сфері розподілу природного газу. Розглянуто інструменти адміністративного оскарження у сфері розподілу природного газу та їх ефективність.

***Ключові слова:** скарга; адміністративне оскарження; захист прав споживачів природного газу; суб'єкти господарювання; ринок природного газу.*

The author has highlighted specific features of administrative appeal of the violations of consumer rights by a business entity in the field of natural gas distribution, which occupies a dominant position on the market and is a natural monopoly (Public joint-stock company "Lvivgaz", "Kuivgaz", "Kharkivgaz"). It has been established that the main advantages of administrative appeal as a legal pre-trial method of protection and restoration of the rights of gas consumers in the field of natural gas market's functioning are economical efficiency, operational efficiency, less formalism and the opportunity to review the decision, action or omission of the business entity in the field of natural gas distribution for their expediency. A general overview of legislative and theoretical principles of the functioning of the institution of administrative appeal in Ukraine has been carried

out. It has been established that nowadays the legislative definition of the term “administrative appeal” and the unified for all public authorities term of the consideration of citizens’ appeals do not exist; however, the content, procedure, terms of filing and reviewing complaints within the appeals of citizens and litigation are rather clearly delimited; the subjects authorized to consider complaints filed within administrative appeal procedure and a list of decisions, actions (omission) of public authorities that may be appealed are regulated. The legal regulation of the activity of business entities that occupy a dominant position in the gas market has been analyzed. It has been concluded that there is a legislative base and clear mechanisms for protecting the rights of gas consumers from the violations by the business entity in the field of natural gas distribution. The author has clarified the typical violations within the activities of the business entity in the field of natural gas distribution, in particular, the absence of a schedule for checking the indicators of gas meter by the employees of the business entity in the field of natural gas distribution, the absence of any documents based on the results of the control over the site of the accounting, violation of the deadlines of conducting inspections of gas meter by the employees of the business entity in the field of natural gas distribution, extortion by the employees of the business entity in the field of natural gas distribution for periodic verification, maintenance and repair of gas meter, etc. The tools of administrative appeal in the field of natural gas distribution and their efficiency have been studied. Thus, effective means of appealing decisions, action or omission of the business entity in the field of natural gas distribution are applications to the National Commission that carries out state regulation in the spheres of energy and utilities and to the Government “hotline”, in contrast to applications to the management of the business entity in the field of natural gas distribution.

Keywords: a complaint; administrative appeal; protection of the rights of natural gas consumers; business entities; natural gas market.

Постановка проблеми

Питання споживання якісного природного газу, встановлення реальних на нього тарифів і сплата за спожитий газ пропорційно витратам є життєво важливими для населення. На жаль, в Україні споживачі природного газу позбавлені можливості вибору суб'єктів господарювання, що здійснюють транспортування, розподіл і постачання природного газу, оскільки прив'язані до історично сформованої системи у попередні часи. Цим користуються нечесні суб'єкти господарювання, які прагнуть покривати свої витрати і недоробки за рахунок кінцевого споживача. Слід констатувати, що така практика склалася по всій країні. Найчастіше населення змушене в силу відсутності правової обізнаності миритися з таким станом речей, в наслідок якого порушуються не тільки права споживачів у сфері функціонування ринку природного газу України природного газу, але й ущемляються фінансові інтереси, честь і гідність людини.

Оскільки такі дії з боку нечесних суб'єктів у сфері функціонування ринку природного газу України є типовими, тому актуальним сьогодні є захист прав та інтересів споживачів природного газу в Україні, особливості якого ми розглянемо на прикладі діяльності працівників суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу, що, як ми вважаємо, систематично порушують права споживачів природного газу стосовно проведення повірки та експертизи засобів вимірювальної техніки (ЗВТ – побутових лічильників газу).

В зв'язку із тим, що спілкування із "рядовими" працівниками суб'єктів

господарювання у сфері розподілу природного газу, як правило, не призводить до жодних результатів, виникає потреба у застосуванні такого інструменту адміністративного оскарження, як скарга до вищого керівництва суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) як установи, яка регулює діяльність суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу.

Питання адміністративного оскарження вже були предметом наукових досліджень. Так, М.В. Лошицький аналізував теоретичні положення адміністративного оскарження як одного з основних і дієвих способів захисту прав громадян, установивши основні засади й особливості оскарження в діяльності органів публічної влади та визначивши перспективні напрями вдосконалення інституту оскарження в Україні [1]. Чималу увагу адміністративному оскарженню особами приватного права будь-яких рішень, дій чи бездіяльності правоохоронних органів як важливому засобу забезпечення законності в адміністративній діяльності органів публічної влади приділив О.Г. Циганов, який запропонував чітку процедуру адміністративного оскарження дій (бездіяльності) та рішень, здійснюваних (прийнятих) під час надання адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності [2]. Дасіан Драгос (Dacian C. Dragos, 2014), Девід Марани (David Marrani, 2014) розглядали різні моделі адміністративного оскарження в європейському адміністративному праві [3]. Вони зробили висновок про ефективність адміністративного оскарження, оскільки майже половина суперечок розв'язується поза судами. Докладно описав канадський досвід, який має різні механізми для надання людям, незадоволеним рішенням суб'єкта владних повноважень, можливість адміністративного оскарження (перегляду) трибуналом Джон М. Еванс (John M. Evans, 1993)

[4]. Він навів загальні принципи та практичні міркування, які можуть мати значення для запровадження інституту адміністративного оскарження в Південній Африці. Окрім адміністративного оскарження вчений розглянув відповідну роль судової влади та зробив висновок, що адміністративне оскарження та судовий контроль є взаємодоповнюючими засобами захисту прав людини. Зовсім інша ситуація з адміністративним оскарженням в Італії. Марио Комба (Mario Comba, 2014), Роберто Каранта (Roberto Caranta, 2014) у своїх дослідженнях наголошують, що в Італії засоби правового захисту від порушень з боку суб'єктів владних повноважень мають здебільшого судовий характер; крім інститутів Омбудсмана та адміністративного оскарження, які відіграють маргінальну роль. Це пов'язано з тим, що адміністрація традиційно досить авторитетна, а відносини між державою та громадянами дотримуються цілком принципу «зверху вниз». З 1990 року закон дозволяє вести діалог (а не переговори), що може призвести до угод між адміністрацією та приватним сектором [5].

Як видно, вищезазначені дослідження стосувалися порядку адміністративного оскарження приватними особами рішень, дій та бездіяльності лише суб'єктів владних повноважень у сфері виконання їх повноважень. Проте, чинне законодавство передбачає право кожного на адміністративне оскарження рішень, дій та бездіяльності й інших суб'єктів права, зокрема, суб'єктів господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями.

Виходячи з цього, метою статті є визначення особливостей адміністративного оскарження порушень прав споживачів суб'єктом господарювання у сфері розподілу природного газу, який займає домінуюче становище на ринку та є природною монополією. Її новизна полягає в

висвітленні проблеми адміністративного оскарження в специфічній сфері на прикладі реального суб'єкта господарювання у сфері розподілу природного газу, що на підставі ліцензії здійснює свою діяльність. Відповідно, завданнями дослідження є здійснення загального огляду законодавчих та теоретичних засад функціонування інституту адміністративного оскарження в Україні; визначення правового регулювання діяльності суб'єкта господарювання у сфері розподілу природного газу; з'ясування типових порушень у діяльності суб'єкта господарювання у сфері розподілу природного газу; аналіз та ефективність інструментів адміністративного оскарження у сфері розподілу природного газу.

Загальний огляд законодавчих та теоретичних засад функціонування інституту адміністративного оскарження в Україні

Законодавчу базу у сфері звернень громадян на сьогодні складають Конституція України [6], Закон України "Про звернення громадян" [7], Указ Президента України "Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування" від 07.02.2008 р. № 109/2008 [8], Постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації" від 14.04.1997 р. № 348 [9], "Про затвердження класифікатора звернень громадян" від 24.09.2008 р. № 858 [10] тощо, відомчі нормативно-правові акти, що регулюють власний порядок розгляду звернень громадян у конкретній установі, організації [11].

Аналіз вищезазначених нормативно-правових актів дозволяє зробити декілька висновків. В Україні відсутнє законодавче визначення поняття

"адміністративне оскарження". Із адміністративним оскарженням в нашій країні пов'язують скаргу на рішення, дії чи бездіяльність органів публічної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності. Зокрема, ст.40 Конституції України [6] регламентує право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення, зокрема скарги, або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Законодавець чітко відмежовує зміст, порядок, строк подання та розгляду скарг громадян відповідно до Закону України "Про звернення громадян" [7] та кримінального процесуального, цивільно-процесуального, трудового законодавства, законодавства про захист економічної конкуренції.

Суб'єктами, що уповноважені розглядати скарги, подані у порядку адміністративного оскарження, є або керівники органу публічної влади, посадова особа якого ухвалила оскаржуване рішення, вчинила дію чи бездіяльність (наприклад, при оскарженні дій державного виконавця скарга подається його керівникові), або вищі органи відповідної галузі державного управління (наприклад, при оскарженні рішень Департаменту Державної архітектурно-будівельної інспекції у Харківській області скарга подається до Державної архітектурно-будівельної інспекції України). Таке розмаїття підходів до того, який орган має розглядати скарги, подані у порядку адміністративного оскарження, зумовлене, зокрема, й тим, що єдиних світових чи європейських стандартів у цій сфері не існує [12].

На сьогодні до рішень, дій (бездіяльності) органів публічної влади, які можуть бути оскаржені, належать такі у сфері управлінської діяльності, внаслідок яких: порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина

(групи громадян); створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод; незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності [7].

Важливим є також застосування різних видів юридичної відповідальності до посадових та службових осіб публічної влади, які несвоєчасно або взагалі не прийняли рішення за скаргою, та відповідне відшкодування збитків громадянину у зв'язку з порушенням вимог Закону України "Про звернення громадян" [7].

Слід також звернути увагу на відсутність єдиного для всіх органів публічної влади терміну розгляду звернень громадян, що, на наш погляд, є суттєвим недоліком у законодавстві. В залежності від органу публічної влади та іншої установи звернення розглядаються й вирішуються у такі терміни: не більше одного місяця від дня їх надходження [7]; невідкладно; не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання; протягом 5 днів; протягом 15 днів після їх надходження [13] тощо.

На відміну від законодавчих актів у сфері звернень громадян, які регламентують правові та організаційні питання розгляду звернень громадян, науковці приділяють увагу історії виникнення, значенню, сутності, характеристиці та тлумаченню поняття "адміністративне оскарження", особливостям такого виду оскарження тощо.

Взагалі, під адміністративним оскарженням розуміють: інститут правового захисту; форму захисту прав фізичних та юридичних осіб, порушених рішеннями, діями чи бездіяльністю органів публічної влади; врегульований правовими нормами порядок діяльності органів виконавчої влади з приводу розгляду та вирішення скарг на рішення, дії (бездіяльність) підпорядкованих їм органів; правовий інститут, який являє собою сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у зв'язку із

реалізацією фізичною чи юридичною особою права на оскарження рішень, дій та бездіяльності органів виконавчої влади шляхом подання скарги до органу виконавчої влади (посадової особи), що уповноважений здійснювати їх розгляд та вирішення [14]; звернення, у яких містяться: вимога щодо поновлення прав, порушених діями або бездіяльністю працівників органів внутрішніх справ; вимога про захист законних інтересів, порушених діями або бездіяльністю працівників органів внутрішніх справ [15]; механізм досудового врегулювання спору [16]; один з видів адміністративної процедури або як її факультативну стадію [17]; процедуру перегляду рішення органом або посадовою особою вищого рівня [18].

Як відмічає Є.А. Усенко, сутність адміністративного оскарження полягає в тому, що конфлікт, який виник між суб'єктами спірних правовідношення, долається самими суб'єктами без втручання третьої особи – суду. Застосування примусу в охоронному правовідношенні до учасників спору спеціально визначеним органом, уповноваженим здійснювати правосуддя, – характерна особливість судового порядку вирішення спору. Фактичною підставою адміністративного оскарження є інше, ніж у органу публічної влади, уявлення приватної особи щодо винесення оскаржувального рішення, дії чи бездіяльності. Процесуальною ж підставою є звернення приватної особи із скаргою про перегляд рішення, дії чи бездіяльності, яке, на його думку, суперечить законодавству або виходить за межі компетенції органу, що його прийняв (вчинив, утримався від вчинення). Із початком адміністративного оскарження конфлікт, який виник між суб'єктами правовідношення, переходить у площину процесуального врегулювання та отримує ознаки спору [19].

Зміст інституту адміністративного оскарження, як зауважує В.І. Полюхович, характеризується двома складовими: 1) наявністю

правовідносин між громадянином та органом публічної влади, що виникають у зв'язку із реалізацією правозахисної та управлінської функцій органами публічної влади. Тому, обов'язковим суб'єктом правовідносин є орган, наділений владними повноваженнями і громадянин; 2) предметом та підставою оскарження - рішення, факти діяльності чи бездіяльності органів публічної влади [20].

Серед особливостей адміністративного оскарження слід назвати наступні:

- на скарги припадає великий, порівняно з іншими видами звернень, обсяг інформації про порушення законності й дисципліни в діяльності органів публічної адміністрації;

- право на подання скарги є абсолютним, необмеженим і невідчужуваним правом особистості, яке передбачено Основним Законом України;

- подвійна природа скарги також є її особливістю: з одного боку, вона є способом захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а з іншого – сигналізує про наявні недоліки в роботі органів публічної адміністрації, сприяє усуненню останніх, поліпшенню її роботи тощо;

- скарга може бути певним підґрунтям для застосування інших засобів забезпечення законності й дисципліни в діяльності органів публічної адміністрації, зокрема контролю та нагляду [1];

- вони не передбачають участі у вирішенні спору суду і безпосереднє застосування санкцій відразу після виникнення конфлікту [19];

- конфлікт долається діями самих учасників спору в режимі узгодження позицій суб'єктів спірних правовідносин [19];

- адміністративне оскарження виступає додатковим механізмом захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. Це

можливість переглянути рішення на предмет його доцільності. Проте слід враховувати, що суд, навіть, визнавши оскаржувальне рішення, дію чи бездіяльність протиправними, не може ухвалити позитивне для скажника рішення за суттю питання замість адміністративного органу, і приватна особа ще чекатиме поки орган виконає судове рішення і прийме відповідний адміністративний акт. Приватна особа отримує можливість викласти додаткові аргументи, що не були враховані при прийнятті рішення, і в цьому випадку адміністративний орган може змінити рішення, або ж службовець роз'яснить особі рішення і тоді вона може погодитися з ним та відмовиться від подальшого оскарження [21];

– проста процедура в порівнянні з судовою. Приватній особі (скажнику) достатньо лише подати скаргу і чекати на її вирішення. Вільним є також спосіб викладення скарги, що полегшує та прискорює її подання, не потребує спеціальних знань та витрат на звернення за правовою допомогою, а підстави для повернення скарги мінімальні [22];

– швидкість подачі та розгляду скарги (від одного дня до 45 днів);

– оперативність. Набирання ухваленого рішення за результатами розгляду скарги чинності відбувається негайно та підлягає безумовному виконанню органом (посадовою та службовою особою) нижчого рівня [22];

– доступність. Звернення громадян розглядаються безоплатно.

Підсумовуючи зазначене, слід вказати на стовідсоткову теоретичну перспективність, ефективність інституту адміністративного оскарження як форми захисту прав громадян та попередження, припинення та усунення порушень цих прав. Чинне законодавство детально регламентує порядок розгляду звернень громадян та не потребує суттєвих змін та доповнень. Разом із тим, на практиці, посадові та службові особи органів публічної влади, до яких надходять кожного дня велика кількість звернень, просто

саботують, нехтують цими зверненнями, відносяться до них безвідповідально, дозволяючи собі затягнути строки розгляду, надати відповідь без вирішення конкретної проблеми або взагалі не надати жодної відповіді.

Правове регулювання діяльності суб'єкта господарювання у сфері розподілу природного газу

Суб'єкти господарювання у сфері розподілу природного газу – це найбільші газорозподільні підприємства України, що надають послуги з транспортування природного газу розподільними мережами, будівництва газопроводів, газифікації об'єктів та інші послуги, пов'язані з безперебійним і безпечним газопостачанням споживачів [23].

Правовий статус суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу регламентований законами України, постановами Кабінету Міністрів України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, локальними нормативними актами, а також договором транспортування природного газу. Пропонуємо розглянути деякі з них.

Поняття ринку природного газу та його суб'єктів, а також основних засад функціонування ринку природного газу визначено у Законі України "Про ринок природного газу" від 09.04.2015 р. № 329–VIII [24].

Суб'єкти господарювання у сфері розподілу природного газу є операторами газотранспортної системи, тобто суб'єктами господарювання, які на підставі ліцензії здійснюють діяльність із транспортування природного газу газотранспортною системою на користь третіх осіб (замовників) – фізичних або юридичних осіб, яка на підставі договору замовляють надання відповідних послуг [24].

Слід також відмітити, що суб'єкти господарювання у сфері розподілу

природного газу є суб'єктами природної монополії [25], що транспортує, розподіляє, зберігає природний газ в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності. Серед основних обов'язків суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу можна назвати: дотримання встановленого порядку ціноутворення, стандартів і показників безпеки та якості природного газу; надійна та безпечна експлуатація газотранспортної системи; забезпечення надання публічної інформації [24].

Серед основних нормативних актів, що регулюють правовідносини між споживачами газу та суб'єктами господарювання у сфері розподілу природного газу у сфері повірки та експертизи ЗВТ слід назвати Кодекс газотранспортної системи [27], Закони України "Про забезпечення комерційного обліку природного газу" [28], "Про метрологію та метрологічну діяльність" [29], Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку подання засобів вимірювальної техніки на періодичну повірку, обслуговування та ремонт" від 08.07.2015 р. № 474 [30], наказ Міністерства палива та енергетики України "Про затвердження Положення про проведення експертизи лічильників газу, установлених у споживачів і призначених для обліку природного газу в побуті" від 27.12.2005 р. № 619 [31]. На жаль, слід констатувати, що більшість порушень прав споживачів на ринку природного газу з боку суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу відбувається у межах зазначених нормативних актів.

Типові порушення у діяльності суб'єкта господарювання у сфері розподілу природного газу

Аналітичний огляд періодичних видань у засобах масової інформації дозволяє систематизувати такі основні порушення чинного законодавства з боку суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу:

1. Відсутність опублікованого на офіційних сайтах суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу графіку контрольного зняття показань ЗВТ (лічильника газу) працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу. Отже, не відомо, коли потрібно очікувати споживачу газу контролера для здійснення зняття показань ЗВТ [27].

2. Не надсилання письмового повідомлення працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу про проведення контрольного огляду вузла обліку [27].

3. Заборона працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу здійснювати фото- та відеозйомку перевірки комерційного ВОГ та його складових [27].

4. Відсутність будь-яких документів за результатами проведення контрольного огляду вузла обліку – акту обстеження/акт контрольного огляду вузла обліку, акту про порушення, акту про направлення ЗВТ на експертизу чи позачергову або експертну повірку [27], акт про виявлені порушення, акту про демонтаж лічильника газу для проведення експертизи, протоколу щодо направлення ЗВТ та/або пломби на експертизу [31].

5. За будь-яких явних чи неявних причин працівники суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу ініціюють експертизу ЗВТ. Хоча може бути ініційована позачергова чи експертна повірка [27].

6. Порушення строків проведення повірки ЗВТ (лічильника газу) працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу. Адже суб'єкти господарювання у сфері розподілу природного газу зобов'язані своєчасно з дотриманням встановлених міжповірочних інтервалів подавати законодавчо регульовані засоби вимірювальної техніки на періодичну повірку [29]; забезпечити належний моніторинг термінів спливу

міжпіврічного інтервалу для складання графіка проведення періодичної повірки лічильників; забезпечити періодичну повірку лічильника протягом міжпіврічного інтервалу [27].

7. Працівники суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу вимагають гроші за періодичну повірку, обслуговування та ремонт ЗВТ, проте періодична повірка, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки здійснюються за рахунок суб'єктів господарювання за рахунок тарифів на електро- і газопостачання або за рахунок постачальника послуг комерційного обліку, що надають послуги з електро- і газопостачання (суб'єкти господарювання у сфері розподілу природного газу) [27, 29, 30].

8. Не пред'явлення працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу службових документів. Зокрема, представник виконавця – суб'єкта господарювання у сфері розподілу природного газу – має пред'явити споживачеві направлення, видане йому виконавцем, для проведення періодичної повірки або ремонту засобу вимірювальної техніки, а також у разі потреби демонтажу такого засобу [27].

9. Не встановлення працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу на час проведення періодичної повірки або ремонту засобу вимірювальної техніки тимчасового засобу вимірювальної техніки [27, 31].

10. Перевищення працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу строків проведення періодичної повірки або ремонту засобу вимірювальної техніки, а саме 15 робочих днів після сплати за повірку (за винятком ЗВТ, тривалість повірки яких згідно з методикою повірки перевищує цей строк) [32].

Інструменти адміністративного оскарження у сфері розподілу

природного газу

Основою адміністративного оскарження є скарга на рішення, дії чи бездіяльність органів публічної влади, у нашому випадку працівників суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу. Поняття, зміст, вимоги та порядок подання скарги врегульовані Законом України "Про звернення громадян" [7].

В юридичній літературі прослідковується однаковість думок вчених щодо розуміння сутності скарги. На думку більшості науковців, захищаючи свої законні права та свободи, громадяни звертають увагу компетентних органів на порушення законодавства, дають змогу розібратися в суті справи, притягнути до відповідальності винних і в такий спосіб захищають існуючі в державі та суспільстві правовідносини [1, 33, 34].

Слід наголосити, що згідно ч.4 ст.7, ч.1 ст.16, ст.17 Закону України "Про звернення громадян" [7] існуючий механізм оскарження передбачає подачу скарги до органу або посадової особи вищого рівня з окремою заборонаю направлення скарг для розгляду органами або посадовими особами, дії чи рішення яких оскаржуються. На нашу думку, такий порядок адміністративного оскарження є гарантією об'єктивного та неупередженого розгляду й вирішення порушених скаргою питань, у тому числі в аспекті захисту прав споживачів газу. Прийняття керівництвом суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу та іншими уповноваженими особами рішення по такій скарзі не тільки забезпечить негайне й безумовне усунення порушень (загрози порушення) прав споживача газу, але й слугуватиме підставою вироблення та вжиття заходів до подальшого попередження випадків порушень з боку працівників суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу.

Аналіз чинного законодавства дозволяє виділити декілька адресатів для

звернення зі скаргою на рішення, дії чи бездіяльність працівників суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу та перерахувати їх за найбільшою ефективністю:

1) начальники відділів НКРЕКП в областях та голови НКРЕКП, місто Київ. Як показує практика, у більшості випадків саме звернення до НКРЕКП сприяє відновленню порушених прав споживачів газу. На нашу думку, це пов'язано з одного боку, із широкими повноваженнями та контрольними функціями НКРЕКП, з іншого – людяності та бажання допомогти, захистити права споживачів газу;

2) Урядова "гаряча лінія" [35] за номером 1545, що дозволяє оперативно вирішувати проблемні питання, які порушуються у зверненнях громадян, а також удосконалювати роботу органів виконавчої влади з урахуванням громадської думки;

3) керівництво суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу (голови Правління, технічного директора). Скаргу можна подати на особистому прийомі або шляхом подання письмового звернення до Центру обслуговування клієнтів (ЦОК). На практиці, такі звернення є малоефективними, оскільки споживачі отримують формальні відповіді на поставлені запитання у зверненні, що жодним чином не вирішують проблеми.

4) Національна поліція. Не дивлячись на те, що у працівників Національної поліції відсутні будь-які повноваження у сфері функціонування ринку природного газу, звернутися до них є необхідним у випадку явних порушень прав громадянина та людини з боку працівників суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу та у разі підозри у вчиненні злочину, що передбачає притягнення до кримінальної відповідальності, необхідно скласти електронне звернення на сайті

Національної поліції за адресою: <https://www.npu.gov.ua/podatizvernennya.html> або подати заяву про вчинення злочину у відділок поліції [36]. Як правило, патрульні поліцейські приїжджають на виклик, намагаються допомогти, спілкуються із працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу на користь споживача газу.

Висновки

Підсумовуючи, слід констатувати наявність чинного законодавства та чітких механізмів захисту прав споживачів газу від порушень з боку суб'єктів господарювання, які займають домінуюче становище на ринку газу. Зі скаргами на рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу можна звернутися у порядку адміністративного оскарження, що є правовим досудовим способом захисту та відновлення прав споживачів газу у сфері функціонування ринку природного газу.

1. Серед особливостей адміністративного оскарження порушень прав споживачів суб'єктом господарювання у сфері розподілу природного газу, який займає домінуюче становище на ринку, можна назвати економічність (скарга є безоплатним зверненням громадян, що не вимагає додаткових розходів щодо його розгляду), оперативність (термін розгляду звернень громадян становить у середньому від п'яти до сорока п'яти днів), менша формалізованість (прості вимоги до складання та написання скарги) та можливість переглянути рішення, дію чи бездіяльність суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу на предмет їх доцільності.

2. Найчастіше предметом скарг на рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу є відсутність графіку контрольного зняття показань ЗВТ (лічильника газу) працівниками

суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу, відсутність будь-яких документів за результатами проведення контрольного огляду вузла обліку, порушення строків проведення повірки ЗВТ (лічильника газу) працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу, вимагання працівниками суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу грошей за періодичну повірку, обслуговування та ремонт ЗВТ тощо.

3. Використовуючи різні інструменти інституту адміністративного оскарження, можна усувати будь-які недоліки у діяльності суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу. Практика, досвід і численні публікації у засобах масової інформації доказали ефективність таких засобів оскарження рішень, дії чи бездіяльності суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу як звернення до НКРЕКП та до Урядової "гарячої лінії".

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що при викладенні матеріалів статті відсутній конфлікт інтересів стосовно будь-яких посадових осіб суб'єктів господарювання у сфері розподілу природного газу як суб'єкта господарювання у сфері розподілу природного газу, певні порушення в діяльності якого наведені тільки в якості типового прикладу при їх адміністративному оскарженні.

Вираз вдячності

Це дослідження не отримало будь-якої фінансової або фактичної підтримки з боку юридичних або фізичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лошицький М. В. Адміністративне оскарження як спосіб захисту прав громадян у діяльності органів публічної адміністрації. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету Серія Право. 2015. Вип. 31. Том 2. С. 146–150.

2. Циганов О.Г. Адміністративне оскарження як важливий засіб забезпечення законності при наданні адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2016. № 1. С. 207–216.*
3. Dacian C. Dragos, David Marrani. *Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law. Administrative Appeals in Comparative European Administrative Law: What Effectiveness?* Springer, Berlin, Heidelberg. 2014. P. 539–563.
4. John M. Evans. *Administrative Appeal or Judicial Review: A Canadian Perspective. Acta Juridica. 1993. P. 47–75.*
5. Mario Comba, Roberto Caranta. *Administrative appeals in the Italian law: On the brink of extinction or might they be saved (and are they worth saving)? Alternative dispute resolution in European administrative law. New York. 2014. P. 85–112.*
6. Конституція України: від 30.09.2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
7. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>.
8. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Указ Президента України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/109/2008>.
9. Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в

- органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 № 348. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-п>.
10. Про затвердження класифікатора звернень громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 858. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2008-п>.
 11. Про організацію виконання Закону України "Про звернення громадян" у Міністерстві охорони здоров'я України: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.04.2014 № 253. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0482-14#n21>.
 12. Лученко Д. В. Про позасудове оскарження в адміністративному праві та перспективи його розвитку в Україні. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"*. 2012. № 3 (10). С. 97–105.
 13. Порядок взаємодії органів виконавчої влади та державної установи "Соціальний контактний центр" із забезпечення оперативного реагування на звернення, що надходять на урядову телефонну "гарячу лінію": Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09. 2009 № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/237962311>.
 14. Грибок І. О. Оскарження рішень органів виконавчої влади в адміністративному порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 215 с.
 15. Кісіль З. Р. Адміністративне право: навч. посіб. К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. 254 с.
 16. Адміністративне оскарження рішень контролюючих органів. URL:

<http://kyiv.sfs.gov.ua/okremi-storinki/arhiv1/263433.html>.

17. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.1984 № 8073–X. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
18. Напрямки вдосконалення правового регулювання адміністративного оскарження. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/2594>.
19. Кучерявенко М. П. Податковий Кодекс України : постатейний коментар : у 2-х ч. Ч. 1.Х. : Право, 2011. 452 с.
20. Авер'янов В. Б. Виконавча влада і адміністративне право. К.: Ін Юре, 2002. 265 с.
21. Соколенко О. Л. Адміністративне оскарження як форма захисту прав громадян у діяльності правоохоронних органів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство*. 2012. Вип. 636. С. 83–87.
22. Мінаєва К. В. Оскарження рішення контролюючих органів в адміністративному порядку в контексті вирішення податкових спорів. *Форум права*. 2011. № 4. С. 479–486. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_4_80.
23. Діяльність компанії. URL: <https://kh.104.ua/ua/informacija-pro-kompaniju/dijalnist-kompaniji/id/dijalnist-kompaniji-499>.
24. Про ринок природного газу: Закон України від 09.04.2015 № 329–VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19>.
25. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 № 1682–III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>.
26. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг: Закон України від 22.09.2016 № 1540–VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19>.
27. Про затвердження Кодексу газотранспортної системи: Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах

- енергетики та комунальних послуг від 30.09.2015 № 2493: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1378-15#n18>.
28. Про забезпечення комерційного обліку природного газу: Закон України від 16.06.2011 № 3533–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3533-17>.
 29. Про метрологію та метрологічну діяльність: Закон України від 05.06.2014 № 1314–VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-18>.
 30. Про затвердження Порядку подання засобів вимірювальної техніки на періодичну перевірку, обслуговування та ремонт: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 474. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2015-%D0%BF>.
 31. Про затвердження Положення про проведення експертизи лічильників газу, установлених у споживачів і призначених для обліку природного газу в побуті: Наказ Міністерства палива та енергетики України від 27.12.2005 № 619. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0053-06>.
 32. Про затвердження Порядку проведення перевірки законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, та оформлення її результатів: Наказ Міністерства палива та енергетики України від 08.02.2016 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0278-16>.
 33. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підруч. Х.: Право, 2010. 354 с.
 34. Гаращук В. М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2003. 544 с.
 35. Урядова гаряча лінія 1545. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/uryadova-garyacha-liniya-1545>.
 36. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII.

URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

REFERENCES

1. Loshyts'kyi, M. V. (2015). Administratyvne oskarzhennya yak sposib zakhystu prav hromadyan u diyal'nosti orhaniv publichnoyi administratsiyi [Administrative appeals as a way to protect the rights of citizens in the activities of public administration bodies]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu Seriya Pravo*, 31(2). 146–150 (in Ukr.).
2. Tsyhanov, O. H. (2016). Administratyvne oskarzhennya yak vazhlyvyi zasib zabezpechennya zakonnosti pry nadanni administratyvnykh posluh u sferi pravookhoronnoyi diyal'nosti [Administrative appeals as an important means of ensuring legality in the provision of administrative services in the field of law enforcement activities]. *Visnyk Luhans'koho derzhavnoho universytetu*, (1). 207–216 (in Ukr.).
3. Dacian C. Dragos, David Marrani. Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law. *Administrative Appeals in Comparative European Administrative Law: What Effectiveness?* Springer, Berlin, Heidelberg. 2014. P. 539–563.
4. Evans, John M.. Administrative Appeal or Judicial Review: A Canadian Perspective. *Acta Juridica*. 1993. P. 47–75.
5. Mario Comba, Roberto Caranta. Administrative appeals in the Italian law: On the brink of extinction or might they be saved (and are they worth saving)? *Alternative dispute resolution in European administrative law*. New York. 2014. P. 85–112.
6. *Konstytutsiya Ukrainy* [The Constitution of Ukraine]. (30.09.2016). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (in Ukr.).

7. *Pro zvernennya hromadyan* [About the appeal of citizens]. Zakon Ukrainy (02.10.1996 N 393/96-VR). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-vr> (in Ukr.).
8. *Pro pershocherhovi zakhody shchodo zabezpechennya realizatsiyi ta harantuvannya konstytutsiynoho prava na zvernennya do orhaniv derzhavnoyi vlady ta orhaniv mistsevoho samovryaduvannya* [On priority measures to ensure the implementation and guarantee of the constitutional right to appeal to public authorities and local authorities]. Ukaz Prezydenta Ukrainy (02.10.1996 No 393/96-VR). Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/109/2008> (in Ukr.).
9. *Pro zatverdzhennya Instruktsiyi z dilovodstva za zvernennyamy hromadyan v orhanakh derzhavnoyi vlady i mistsevoho samovryaduvannya, ob"yednannyakh hromadyan, na pidpryemstvakh, ustanovakh, orhanizatsiyakh nezalezhno vid form vlasnosti, v zasobakh masovoyi informatsiyi* [On approval of the Code of Practice on the appeals of citizens in state authorities and local self-government bodies, associations of citizens, at enterprises, institutions, organizations, regardless of ownership, in mass media]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (14.04.1997 No 348). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-п> (in Ukr.).
10. *Pro zatverdzhennya klasyfikatora zveren' hromadyan* [On approval of the classifier of appeals of citizens]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (24.09.2008 No 858). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2008-п> (in Ukr.).
11. *Pro orhanizatsiyu vykonannya Zakonu Ukrainy "Pro zvernennya hromadyan" u Ministerstvi okhorony zdorov"ya Ukrainy* [On the organization of implementation of the Law of Ukraine "On Citizens' Appeal" at the Ministry of Health of Ukraine]. Nakaz Ministerstva okhorony

- zdorov"ya Ukrainy (09.04.2014 No 253). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0482-14#n21> (in Ukr.).
12. Luchenko, D. V. (2012). Pro pozasudove oskarzhennya v administratyvnomu pravi ta perspektyvy yoho rozvytku v Ukraini [On Extrajudicial Appeals in Administrative Law and Prospects for its Development in Ukraine]. *Visnyk Natsional'noho universytetu "Yurydychna akademiya Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho"*, 3(10). 97–105 (in Ukr.).
 13. *Poryadok vzayemodiyi orhaniv vykonavchoyi vlady ta derzhavnoyi ustanovy "Sotsial'nyy kontaktnyy tsentr" iz zabezpechennya operatyvnoho reahuvannya na zvernennya, shcho nadkhodyat' na uryadovu telefonnu "haryachu liniyu"* []. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (12.09.2009 No 898). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/237962311> (in Ukr.).
 14. Hrybok, I. O. (2006). *Oskarzhennya rishen' orhaniv vykonavchoyi vlady v administratyvnomu poryadku* [Appeals against decisions of the executive authorities in an administrative procedure]. Candidate's thesis (12.00.07). Kyiv (in Ukr.).
 15. Kisil', Z. R. (2011). *Administratyvne pravo: navch. posib.* [Administrative law: teach. manual]. Kyiv: Alerta; TSUL (in Ukr.).
 16. *Administratyvne oskarzhennya rishen' kontrolyuyuchykh orhaniv* [Administrative appeals against decisions of controlling bodies]. Retrieved from: <http://kyiv.sfs.gov.ua/okremi-storinki/arhiv1/263433.html> (in Ukr.).
 17. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporusnennya* [Code of Ukraine on Administrative Offense]. (07.12.1984 No 8073–10). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (in Ukr.).
 18. *Napryamky vdoskonalennya pravovoho rehulyuvannya administratyvnoho oskarzhennya* [Directions of improvement of administrative regulation of administrative appeal]. Retrieved from: <http://pravo.org.ua/ua/news/2594> (in

Ukr.).

19. Kucheryavenko, M. P. (2011). *Podatkovyy Kodeks Ukrayiny : postateynnyy komentar : u 2-kh ch. 1.* [Podatkovyy Kodeks Ukrayiny : postateynnyy komentar : u 2-kh ch. 1]. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).
20. Aver'yanov, V. B. (2002). *Vykonavcha vlada i administratyvne pravo* [Executive power and administrative law]. Kyiv: In Yure (in Ukr.).
21. Sokolenko, O. L. (2012). Administratyvne oskarzhennya yak forma zakhystu prav hromadyan u diyal'nosti pravookhoronnykh orhaniv [Administrative appeals as a form of protection of the rights of citizens in the activities of law enforcement bodies]. *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu. Pravoznavstvo*, (636). 83–87 (in Ukr.).
22. Minayeva, K. V. (2011). Oskarzhennya rishennya kontrolyuyuchykh orhaniv v administratyvnomu poryadku v konteksti vyrishennya podatkovykh sporiv [Appeal of the decision of the controlling bodies in the administrative order in the context of the settlement of tax disputes]. *Forum prava*, (4). 479–486. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_4_80 (in Ukr.).
23. *Diyal'nist' kompaniyi* [Company activity]. URL: <https://kh.104.ua/ua/informacija-pro-kompaniju/dijalnist-kompaniji/id/dijalnist-kompaniji-499> (in Ukr.).
24. *Pro rynek pryrodnoho hazu* [About the natural gas market]. Zakon Ukrayiny (09.04.2015 No 329–8). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19> (in Ukr.).
25. *Pro pryrodni monopoliyi* [About natural monopolies]. Zakon Ukrayiny (20.04.2000 No 1682–3). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14> (in Ukr.).
26. *Pro Natsional'nu komisiyu, shcho zdiysnyuye derzhavne rehulyuvannya u*

- sferakh enerhetyky ta komunal'nykh posluh* [About the National Commission, which carries out state regulation in the fields of energy and utilities]. Zakon Ukrainy (22.09.2016 No 1540–8). Retrieved from L: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19> (in Ukr.).
27. *Pro zatverdzhennya Kodeksu hazotransportnoyi systemy* [On Approval of the Code of the Gas Transportation System]. Postanova Natsional'noyi komisiyi, shcho zdiysnyuye derzhavne rehulyuvannya u sferakh enerhetyky ta komunal'nykh posluh (30.09.2015 No 2493). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1378-15#n18> (in Ukr.).
28. *Pro zabezpechennya komertsyynoho obliku pryrodnoho hazu* [On ensuring the commercial accounting of natural gas]. Zakon Ukrainy (16.06.2011 No 3533–6). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3533-17> (in Ukr.).
29. *Pro metrolohiyu ta metrolohichnu diyal'nist'* [About metrology and metrological activity]. Zakon Ukrainy (05.06.2014 No 1314–7). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-18> (in Ukr.).
30. *Pro zatverdzhennya Poryadku podannya zasobiv vymiryval'noyi tekhniki na periodychnu povirku, obsluhovuvannya ta remont* [On approval of the Procedure for submission of measuring equipment for periodic verification, maintenance and repair]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (08.07.2015 No 474). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2015-%D0%BF> (in Ukr.).
31. *Pro zatverdzhennya Polozhennya pro provedennya ekspertyzy lichyl'nykiv hazu, ustanovlenykh u spozhyvachiv i pryznachenykh dlya obliku pryrodnoho hazu v pobuti* [On approval of the Regulation on the examination of gas meters installed by consumers and intended for the account of natural gas in everyday life]. Nakaz Ministerstva palyva ta enerhetyky Ukrainy

- (27.12.2005 No 619). Retrieved from:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0053-06> (in Ukr.).
32. *Pro zatverdzhennya Poryadku provedennya povirky zakonodavcho rehul'ovanykh zasobiv vymiryuval'noyi tekhniky, shcho perebuvayut' v ekspluatatsiyi, ta oformlennya yiyi rezul'tativ* [On Approval of the Procedure for Verifying Legally Regulated Means of Measuring Instruments in Operation and Designing Its Results]. Nakaz Ministerstva palyva ta enerhetyky Ukrainy (08.02.2016 No 193). Retrieved from:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0278-16> (in Ukr.).
33. Bytyak, YU. P. (2010). *Administratyvne pravo: pidruch.* [Administrative Law: textbook. []]. Kharkiv: Right]. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).
34. Harashchuk, V. M. (2003). *Teoretyko-pravovi problemy kontrolyu ta nahlyadu u derzhavnomu upravlinni* [Theoretical and legal problems of control and supervision in public administration]. Doctor's thesis (12.00.07). Kharkiv, (in Ukr.).
35. *Uryadova haryacha liniya 1545* [Government hotline]. Retrieved from:
<https://www.kmu.gov.ua/ua/uryadova-garyacha-liniya-1545>.
36. *Pro Natsional'nu politsiyu* [About the National Police]. Zakon Ukrainy (02.07.2015 No 580–8). Retrieved from:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (in Ukr.).

ЮШКЕВИЧ, О. Г. (2018). Щодо адміністративного оскарження порушень прав споживачів суб'єктом господарювання у сфері розподілу природного газу. ФОРУМ ПРАВА, 53(5). 80–91. DOI: [HTTP://DOI.ORG/10.5281/ZENODO.2550448](http://doi.org/10.5281/ZENODO.2550448).

Iushkevych, O. **G.** (2018). Shchodo administratyvnoho oskarzhennya porushen' prav spozhyvachiv sub'yektom hospodaryuvannya u sferi rozpodilu pryrodnoho hazu [**XXXXXXXXXXXX**]. *Forum Prava*, 53(5). **XX–XX**. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.XXXXXXX>